

De Identiteit van de Protestantse Gemeente Zwolle

Rijk gevuld

Eindnota van de werkgroep Identiteit van de Protestantse Gemeente Zwolle

Juni 2014

Werkgroepleden:

Harm Bousema

Hélène Evers

Fred Revet

Jan Hendrik van Wijk

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding	2
Hoofdstuk 1. In het kort	3
Hoofdstuk 2. De identiteit van de PGZ	4
Deel A. de huidige identiteit van de PGZ, A.D. 2014	4
Deel B. de contouren en de identiteit van de PGZ in de toekomst	8
Hoofdstuk 3 Waarborgen van identiteit, huisvesting en vormen van gemeentezijn	10
Bijlagen	12
Bijlage 1: Verander(en)d landschap	12
Bijlage 2: Nieuwe kerkvormen, een pioniersplek	14

Inleiding

Beste lezer,

Voor u ligt de officiële eindnota van de werkgroep 'identiteit', ingesteld op initiatief van de AK van de PGZ. De werkgroepopdracht is beschreven in het document 'Uitwerking van de besluiten in het beleidsplan protestantse gemeente Zwolle 2013–2016'(23 september 2013).

Om de volgende pagina's efficiënt te lezen, geven we u allereerst een **leeswijzer** mee. Hoofdstuk 1 ('In het kort') is de samenvatting van het hele document – op dit A4'tje staan de belangrijkste conclusies van de werkgroep.

In hoofdstuk 2 vindt u een meer diepgaande beschrijving van de identiteit van de PGZ. Hierin wordt onder andere de huidige eigenheid van de wijkgemeenten beschreven en verder ingegaan op de drie voorgestelde drie kleuren van de PGZ.

Hoofdstuk 3 is een procesmatige verkenning van hoe de drie kleuren gevormd zouden kunnen worden. Thema's zijn huisvesting, kerkenraden en vormen van gemeenteleven.

In de bijlagen vindt u ten eerste een verkenning van het verander(en)de culturele landschap waar de PGZ zich in bevindt. In de tweede bijlage doen we een voorstel voor de vorming van een pioniersplek in de Grote Kerk, in het bijzonder voor de doelgroep 20-tot 35-jarigen.

De werkgroep wil tenslotte enkele punten in de wijkgemeenten neerleggen die voor ons essentieel zijn voor het nadenken over kerk zijn in de toekomst. In hoeverre vinden de volgende termen weerklank: in de marge; een gastvrije ruimte voor de ziel; open voor vragen, open voor de ontmoeting met de maatschappij en met wat er speelt. Deze vragen zijn aan de orde gesteld op de ambtsdragersvergadering van 2 april j.l.

Werkgroep Identiteit, juni 2014

Hoofdstuk 1. In het kort

De Werkgroep Identiteit constateert dat de identiteit van de PGZ...

- ... eenheid kent: de zeven wijkgemeenten zijn per definitie met elkaar verbonden. Het christelijk geloof dat wij belijden vindt zijn oorsprong in de geschiedenis van de God van Israël met het volk van Israël. Deze God is de kern van ons geloof. Jezus Christus is de climax van deze geschiedenis: een Joodse Jezus, onze Heer en Verlosser. De Bijbel vertelt Gods Goede Nieuws voor mensen, voor de schepping en de hele wereld. De kerk is niet een initiatief van mensen is, maar van God zelf in Jezus Christus door de Heilige Geest. Dat geeft de kerk een dynamiek die ons telkens verrast en vernieuwt. Elk van de wijkgemeenten wil Jezus Christus volgen en (diaconaal) gericht zijn op de wijk, stad, buitenstaanders en biedt een divers aanbod van activiteiten.
- ... verscheidenheid kent: in de diverse wijkgemeenten worden binnen dit belijden verschillende accenten gelegd: gereformeerd, ruimzinnig, confessioneel, oecumenisch en evangelisch. Deze verscheidenheid wordt soms ook als zwakte ervaren: de wijken functioneren teveel náást elkaar. Dit geeft wel een mooie regenboog, maar soms missen ze juist daardoor het contact en de eenheid met elkaar.

De PGZ staat niet op zichzelf, maar staat in en lange traditie en is op allerlei manieren verbonden met andere geloofsgemeenschappen: in het bijzonder met de PKN, en daarnaast met allerlei lokale en internationale verbanden van de wereldwijde kerk. De kerk heeft een lange traditie, de kerk is er vandaag en samen zijn we op weg naar de toekomst, naar de komst van Gods Koninkrijk.

Richting de toekomst

Binnen de huidige PGZ signaleert de werkgroep drie hoofdkleuren, drie accenten van inhoud en kerk zijn, die ook in de toekomstige vormgeving van de PGZ vorm moeten krijgen.

- *Confessioneel en evangelisch*
- *Ruimzinnig en oecumenisch*
- *Gereformeerde traditie*

In al deze hoofdkleuren zouden de eerder beschreven elementen van de identiteit van de PGZ terug moeten komen. In het bijzonder lichten we daar nog uit:

- Eenheid in brede diversiteit van vormen (durf divers te zijn én zoek naar eenheid).
- Open voor buitenstaanders, voor randkerkelijken (denk aan de kaartenbak).
- Oecumenisch ingesteld; verbinding zoekend met andere kerken, migrantenkerken.
- Present in en voor de wijk (op *microniveau*), ook in de stadskerk; o.a. diaconaal
- Naar haar wezen missionair (zij wordt ingeschakeld in Gods missie voor de wereld; ze is uit op ontmoeting waarbij ze haar eigenheid toont, en staat daarmee in een spanningsveld)

Pioniersplek

De PGZ zou zich verder af moeten vragen in hoeverre zij aandacht besteedt aan de jongere generaties hoger opgeleiden (m.n. eenpersoonshuishoudens) die binnen Zwolle een grote doelgroep vormen. De werkgroep ziet hier kansen voor een pioniersplek in de Michaëlskerk.

Hoofdstuk 2. De identiteit van de PGZ

*Deze notitie is geschreven door de werkgroep identiteit PGZ. met het oog op intern beleidsgebruik in de PGZ.1*¹

Inleiding

Deze notitie bestaat uit twee delen. **Deel A** beschrijft de identiteit van de Protestantse Gemeente Zwolle in haar huidige vorm Anno Domini 2014. Hierin komen verschillende elementen aan de orde die tezamen de identiteit beschrijven.

Deel B tracht te kijken naar de toekomst van de PGZ. De kerk krimpt. Hoe kan deze kerk er in de toekomst uitzien? Welke contouren tekenen zich af? Wat betekent dit voor de identiteit?

Deel A. de huidige identiteit van de PGZ, A.D. 2014

Identiteit

Waar staat de PGZ voor? Wat is zij? Wat wil ze zeggen? Wat doet ze? Allemaal vragen naar de identiteit van de PGZ. Deze vragen zijn niet in één zin te beantwoorden. De PGZ is ook niet op één locatie te vinden.

Daarom komen hieronder in verschillende stappen al deze vragen aan de orde. Zo wordt de contour van de PGZ zichtbaar en krijgt haar identiteit inhoud en vorm.

- I. De PGZ nu
- II. De PGZ en anderen
- III. De PGZ: eenheid in wortels, oorsprong, roeping en wezen

I. De PGZ nu

Zeven wijkgemeenten en duizenden leden

De PGZ bestaat heden, in 2014, uit zeven wijkgemeenten. Die zeven zijn verspreid over de stad. Zo is de PGZ kerk in de buurt, kerk dichtbij mensen en kerk in en voor de stad. De PGZ bestaat uit duizenden leden die zich verbonden weten met de kerk en met het Christelijk geloof. Gemeenteleden komen op zondag samen in een of enkele van de vele kerkdiensten die worden gehouden. Deze kerkleden zetten zich daarnaast ook vaak in voor de kerk, de stad en voor elkaar, voor mensen dichtbij en mensen ver weg.

Deze zeven wijkgemeenten stellen zichzelf voor op hun eigen website en in de kleurige welkomstfolder² die verkrijgbaar is bij het kerkelijk bureau. Het beste leer je de wijkgemeenten kennen door er eens kennis mee te maken, door bijvoorbeeld een kerkdienst of activiteit te bezoeken. We noemen hier de zeven wijkgemeenten in Zwolle in de volgorde uit de welkomstfolder: 1. de Grote Kerkgemeente, 2. de Open Kring, 3. de Stinskerk, 4. de Adventskerkgemeente, 5. de Sionskerk, 6. de Emmaüsgemeente, 7. de Oosterkerk.

Regenboog: eenheid in verscheidenheid

De zeven wijkgemeenten vormen samen de PGZ. Zij zijn per definitie met elkaar verbonden. Er zijn veel overeenkomsten tussen de wijkgemeenten. Zo wil elk van de wijkgemeenten Jezus Christus

¹ ¹ Aanvankelijk is deze notitie geschreven met als doel de huidige identiteit op toegankelijke wijze te beschrijven voor een brede doelgroep. De toon was daardoor pastoraal van aard. Vrij recent (10 maart 2014) is na overleg met de werkgroep *Langetermijnperspectief* zowel de inhoud van het stuk als de doelgroep veranderd. Gevraagd werd om de inhoud ook op de toekomst te betrekking, hetgeen resulteerde in een Deel A (huidige identiteit) en een Deel B (identiteit in de toekomst). Tevens werd gevraagd om als doelgroep voor het stuk de interne beleidsmakers van de PGZ te hebben en niet de brede groep van betrokkenen.

² ² Er is een kleurige welkomstfolder verkrijgbaar bij het kerkelijk bureau en te vinden op de website van de PGZ. Nieuwe kerkleden krijgen deze thuisgestuurd.

volgen en gericht zijn op de stad, op buitenstaanders, is open, biedt een divers aanbod van activiteiten en is gastvrij. Wat opvalt is ook dat door elke wijkgemeente verschillende vormen van kerkdiensten worden gehouden om zo diverse mensen aan te spreken.

Tegelijkertijd leggen zij ook verschillende accenten en samen geven zij op een veelkleurig manier invulling aan kerkzijn. Samen vormen zij een regenboog. Dit is de kracht van de zeven wijkgemeenten en dus de kracht van de PGZ.

Soms wordt dit ook als zwakte ervaren. Zij schijnen hun licht immers náást elkaar. Dit geeft wel een mooie regenboog, maar soms missen ze juist daardoor het contact met elkaar. Soms wordt de eenheid gemist. Hieraan gaat gewerkt worden. Er komen meer initiatieven tot onderlinge ontmoeting en gesprek tussen de wijkgemeenten. Dit neemt niet weg dat de zeven wijkgemeenten in wezen verbonden zijn en dat de PGZ dus in wezen een eenheid is.

Jezus Christus is het Licht van de wereld

De HERE God zelf vormt de kern van ons geloof. Hierover zijn de wijkgemeenten het eens. Jezus is het Licht van de wereld. Hij schijnt zijn stralende licht. In de regenboog waaiert het witte licht uiteen in vele kleuren. De oorsprong blijft Zijn Licht, Zijn Woord, de Bijbel, Gods Goede Nieuws voor mensen, voor de schepping en heel de wereld. De oorsprong is God zelf en Zijn genade zoals dit zichtbaar wordt in Jezus Christus en Zijn krachtige, troostvolle en levende aanwezigheid in de Heilige Geest. De kerk is onlosmakelijk verbonden met Jezus Christus. De kerk belijdt telkens opnieuw in haar vieren, spreken en handelen Jezus Christus als Heer en Verlosser³, zoals de Protestantse Kerk dit kernachtig formuleert. In diverse wijkgemeenten worden echter ook hierin andere accenten gelegd.

Eigenheid van wijkgemeenten

De veelkleurigheid van de wijkgemeenten tezamen wordt veroorzaakt door de verschillende accenten die de wijkgemeenten plaatsen. In de welkomstfolder lezen we kernwoorden per wijkgemeente.

Als we de eigenheid van de wijkgemeenten kort noemen dan valt het volgende op:

Grote Kerkgemeente: **gereformeerde traditie** – breed ledenbestand – Bijbel Gods Woord – midden in kerk/wereld/stad. Onderwijs-/gespreksactiviteiten.

Open Kring: **KRING van mensen die ruimte zoeken voor hun geloof** – God als centrum kring – de voeding ook centrum van de kring? (Bijbel; Bijbelgesprek; eredienst; gespreksgroepen) – open voor wie wil binnenkomen en op het centrum wil richten.

Stinskerk: **afhankelijkheid van Jezus Christus:** genade – open voor ieder – geen oordelen over elkaar – het gaat werkelijk over God – **los qua vormen** – veel jeugdwerk/voor buitenstaanders.

Adventskerkgemeente: **warm en open huis in licht Christus voor alle leeftijden** – mensen van de weg – diaconaat/missionair – ruimte voor kinderen – veelkleurigheid in geloofsinzichten en gesprek daarover – diversiteit in kerkdiensten.

Sionskerkgemeente: belijdt Jezus Christus als Verlosser – verbonden met Israël – Heilige Schrift bron en norm verkondiging – **confessioneel en open voor evangelische vernieuwing** – doel: gemeenschap/missionair/aanbidding/discipelschap/dienen.

Emmaüsgemeente: hoofdzakelijk confessioneel – **volkskerk** – dorps – eredienst kern – **saamhorigheid** door gemeenschappelijke activiteit – samenwerking met Hoofdhof/Rehoboth.

Oosterkerkgemeente: gemeenschap onderweg in navolging Christus – **ruimzinnig**, oecumenisch, open, gastvrij, verdraagzaam, **verbinding zoekend** – eredienst centraal: devotie/levendigheid – in/voor de wijk (diaconaal en activiteiten).

³ Artikel I lid 6 van de Kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland

Nieuwe vormen van activiteiten

Naast de activiteiten van de wijkgemeenten worden er ook nieuwe vormen van activiteiten georganiseerd. De bedoeling is om zo andere groepen mensen aan te spreken. In de toekomst zijn nieuwe initiatieven denkbaar bijvoorbeeld in de vorm van zogenaamde *pioniersplekken*. Op dit moment worden in de Grote Kerk activiteiten georganiseerd door de *Commissie Grote Kerk*. Deze activiteiten zijn bedoeld voor een bepaalde groep mensen. Los van de wijkgemeenten worden vieringen georganiseerd voor vragers en zoekers.

II. De PGZ en anderen

De Protestantse Gemeente Zwolle staat niet op zichzelf en is zich daarvan zeer bewust. Zij maakt deel uit van de grote, landelijke Protestantse Kerk in Nederland en de wereldwijde kerk. Hierover meer in III.

Ook onderhoudt zijn contacten met andere christelijke kerken en geloofsgemeenschappen. Een voorbeeld hiervan is het overlegorgaan Het Podium van Kerken. Predikanten onderhouden contacten met voorgangers van andere kerken, zoals in oecumenische verbanden en met de kleine Gereformeerde kerkgenootschappen.

De stad Zwolle herbergt ook vele zogenaamde migrantenkerken. Deze geloofsgemeenschappen staan vaak door de taal en cultuur erg op zichzelf. De PGZ wil contacten onderhouden en uitbouwen met deze kerken.

En ook is er ontmoeting met niet-christelijke geloofsgemeenschappen. Als eerste denken we hierbij aan de Joodse Gemeenschap in Zwolle, waarmee de kerk zich op vele vlakken verbonden weet. Zo deelt met zij met de synagoge de Bijbelse geschiedenis van Israël. Het Christelijke geloof vindt zijn oorsprong in de geschiedenis van de God van Israël met het volk van Israël en dus in het geloof van Israël. Christelijke feesten hebben hun oorsprong in de feesten van Israël. De God van Israël hebben christenen leren kennen in en door de Joodse Jezus, die christenen zien als de Messias, de Christus. Daarnaast zijn er contacten met andere religies.

Tenslotte onderhoudt de PGZ contact met de samenleving door zich in te zetten voor de omgeving op bijvoorbeeld sociaal gebied. Zij neemt deel aan diverse overleggen met de overheid. Zij onderhoudt contact en werkt samen met maatschappelijk sociale organisaties, zoals met het Leger des Heils. De wijkgemeenten onderhouden al deze contacten soms gezamenlijk in de PGZ en soms ook afzonderlijk, waarbij elke wijkgemeente zelf invulling geeft aan de contacten en banden die er bestaan.

III. De PGZ: eenheid in wortels, oorsprong, roeping en wezen

Hoogte en diepte

Als we naar de PGZ van nu kijken, dan zien we een veelkleurige regenboog. Dan zien we eenheid in verscheidenheid. We zien een PGZ die oog heeft voor anderen en contact onderhoudt met anderen. Toch is hiermee nog niet alles gezegd over de identiteit van de PGZ.

Wil je weten wat de PGZ ten diepste is, dan moet je verder kijken dan het oppervlak. Dan moeten we de *diepte* in: terug gaan naar wortels, haar oorsprong en dan moeten we de *hoogte* in: naar God kijken om haar roeping en wezen te begrijpen.

Landelijke en wereldwijde kerk

De inhoud van de PGZ is rijk gevuld en heeft een lange traditie. Hierover nu meer. Zoals boven al is aangestipt maakt de PGZ deel uit van de landelijke Protestantse Kerk in Nederland. Deze kerk heeft een lange traditie in Nederland. Sinds de Reformatie in de 16e eeuw kent Nederland de Protestantse Kerk. Onder verschillende namen werd deze kerk zichtbaar: de Gereformeerde Kerk, de Hervormde Kerk en ook de Lutherse traditie. Er zijn splitsingen geweest en tien jaar geleden vond een belangrijke eenwording plaats: de Protestantse Kerk in Nederland (PKN). De PGZ maakt hier deel van uit. De

landelijke kerk bestaat niet zozeer in zichzelf, maar bestaat uit alle gemeenten tezamen. De PGZ is één van de ruim 2000 gemeenten van de PKN. Net zoals op haar beurt de PGZ niet op zichzelf staat, maar bestaat uit alle wijkgemeenten. Zo wil ze kerk zijn: dichtbij de mensen. Maar tegelijk is zij ook verbonden met de vele gemeenten in ons land en met de landelijke kerk.

Ook de Protestantse Kerk in Nederland staat niet op zichzelf. Zij maakt deel uit van de wereldwijde kerk van Jezus Christus. Deze kerk heeft een nog langere traditie, oorsprong, wortels en een toekomst. Zij is verbonden met andere kerken wereldwijd.

Kerk van Jezus Christus

Heeft de kerk ook iets met Jezus Christus te maken? Nu gaan we nog dieper. We zien aan de buitenkant kerken, kerkgenootschappen met allerlei namen, waarin *mensen* betrokken zijn. Maar is de kerk nu louter mensenwerk? Is het alleen een menselijke organisatie? Of kunnen we er meer van zeggen? Ook dit zijn vragen over de identiteit.

Zo formuleert de PKN het zelf: “De Protestantse Kerk in Nederland is gestalte van de ene heilige apostolische of algemene christelijke Kerk”.⁴

Dat is een hoge inzet. Het is een geloofsuitspraak. De PKN gelooft dat achter al het mensenwerk een andere realiteit bestaat: de wereldwijde Kerk van Jezus Christus die van alle plaatsen en alle eeuwen is, ook wel het Lichaam van Christus genoemd. De zichtbare kerk staat hiermee in verband.

Zij is er gestalte van, zichtbaarwording. Ook dat geloven wij van de PKN, en dus ook van de PGZ: zij is *gestalte* van de Kerk van Christus.

Dit is een geloofsuitspraak, een geloofsbelijdenis. Wat wordt er in Zwolle zichtbaar en hoorbaar van deze gestalte? Hoe geeft elke wijkgemeente hier *gestalte* aan? Nu wordt het spannend! Hier zijn de wijkgemeenten ten diepste mee bezig. Dit vormt het wezen van al die verschillende activiteiten, kerkdiensten en contacten. Dit vormt het wezen van de identiteit van de PGZ.

Dit betekent dat de kerk niet een initiatief van mensen is, maar van God zelf in Jezus Christus door de Heilige Geest. Zo zegt de kerk het zelf: Levend uit Gods genade in Jezus Christus vervult de kerk de opdracht van haar Heer om het Woord te horen en te verkondigen.⁵ Jezus Christus is de Heer van de Kerk. De kerk is dus niet haar eigen baas, maar zij heeft een Heer. Hem wil zij dienen en eren en liefhebben.

De kerk heeft een lange traditie, de kerk is er vandaag en samen zijn we op weg naar de toekomst, naar de komst van Gods Koninkrijk. De identiteit ontvouwt zich dus in verleden, heden en toekomst.

Israël

Als we terugkijken dan zien we de geschiedenis van God met de wereld, met alle volken in de Bijbel en dan licht het volk Israël op. De God van de Bijbel, de God van Israël heeft aan Zijn volk Israël beloften geschonken. De Kerk heeft in Jezus Messias deze God leren kennen. Zij leeft uit de genade van God in Jezus Christus. De kerk deelt in de aan Israël geschonken verwachting.⁶ Zij mag in Christus delen in de verwachting Israël en zich uitstrekken naar de komst van het Koninkrijk van God.

⁴ Protestantse Kerkorde Artikel I

1. De Protestantse Kerk in Nederland is overeenkomstig haar belijden gestalte van

de ene heilige apostolische en katholieke of algemene christelijke Kerk

die zich, delend in de aan Israël geschonken verwachting, uitstrekt naar de komst van het Koninkrijk van God.

⁵ Artikel I.2 van de Kerkorde van de PKN: Levend uit Gods genade in Jezus Christus vervult de kerk de opdracht van haar Heer om het Woord te horen en te verkondigen

⁶ Artikel I.1 van de Kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland

Besproken in de AK van 15 december 2014; deze notitie kan worden gezien als aanzet voor een gesprek tussen de verschillende wijkgemeenten over de ‘kleuren’.

Het Koninkrijk van God

Tenslotte de toekomst van de kerk. De kerk is niet het einddoel van Gods werk en plan in deze wereld. De kerk is op weg naar de toekomst. Dit is het Koninkrijk van God. Dit koninkrijk mogen we verwachten en hier mogen wij ons in Christus naar uitstrekken.

Deel B. de contouren en de identiteit van de PGZ in de toekomst

De Protestantse Kerk in Nederland krimpt. Ook in Zwolle wordt de PGZ kleiner. Welke contouren tekenen zich af? Wat betekent dit voor de identiteit?

We vermoeden dat de zeven wijkgemeenten van de PGZ niet op dezelfde manier kunnen blijven bestaan. Of zij worden kleiner en gaan gefragmenteerd verder in kleine buurtcentra of zij kiezen ervoor om zich samen te voegen met andere wijkgemeenten om een zekere omvang te behouden. Als zij gefragmenteerd verder gaan, dan blijven de zeven kleuren van de regenboog zichtbaar, zij het minder duidelijk zichtbaar. Als zij kiezen voor samenvoeging, wat kunnen wij er dan nu van zeggen?

Drie hoofdkleuren

In de regenboog tekenen zich drie hoofdkleuren af, drie accenten van inhoud en kerkzijn. Hieronder proberen we deze drie hoofdkleuren te omschrijven.

Gereformeerde traditie

Eén hoofdkleur is te omschrijven als die van de gereformeerde traditie, met de Bijbel als Gods Woord en een grote rol voor de gereformeerde belijdenisgeschriften. Zij is gericht op de HEERE God. Het heil bestaat in de vergeving van zonden en een nieuw leven in de HEERE God, dat duurt tot in eeuwigheid.

De orde van dienst is die van de Gereformeerde traditie met een voorname plaats voor het zingen van psalmen. Zending en evangelisatie nemen een belangrijke plaats in in het gemeentelven. Heel de omgeving en heel de wereld moet de kans krijgen om de HEERE God te leren kennen en de genade in Jezus Christus.

De *Grote Kerkgemeente* past bij deze identiteit.

Ruimzinnig en oecumenisch

Een tweede hoofdkleur is te omschrijven als ruimzinnig en veelkleurig in geloofsinzichten. Gelovigen ervaren hun bestaan als 'van God uitgaand, door God gedragen en op God gericht' (Erik Borgman). Zij zoeken in de eredienst het contact met deze Eeuwige, hun God. Zij beleven God als een alomtegenwoordige, geestelijke werkelijkheid die hen omvat en die hen kan bezielen met zijn universele levenskracht. Hij is de krachtbron van hun bestaan. Hun grote leidsman hierbij is Jezus, de nieuwe mens, de ware mens, volledig beantwoordend aan Gods bedoeling met de mensen en daarom Zoon van God genoemd.

In de eredienst op de zondag komen in de uitleg van de bijbel en in de verkondiging het Oude Testament en het Nieuwe Testament gelijkwaardig aan de orde. Veel aandacht wordt besteed aan de vormgeving van de eredienst in woord, lied, beeld en symboliek om aldus de kerkgangers te helpen zich los te maken van hun alledaagse werkelijkheid en Gods aanwezigheid waarachtig te ervaren tot troost en bemoediging. Een uitgebreid aanbod van Vorming en Toerusting biedt de gelovigen allerlei mogelijkheden tot verdieping en verrijking van hun geloofsinzicht en hun geloofsleven.

In deze hoofdkleur zouden de volgende drie wijkgemeenten zich kunnen vinden: de *Adventsgemeente*, de *Open Kring* en de *Oosterkerkgemeente*.

Confessioneel en evangelisch

Een derde hoofdkleur is te omschrijven als confessioneel en evangelisch. Kenmerkend hierbij is de centrale plaats van Jezus Christus als levende Heer en Verlosser. In de prediking wordt Jezus beleden als Heer en Verlosser en wordt de betekenis van Christus voor het leven van hier en nu duidelijk

gemaakt. Jezus Christus is als Gods Zoon degene die door Zijn verzoenend sterven aan het kruis een leven in verbondenheid met de HERE God mogelijk maakt. Jezus Christus is als levende Heer elke dag nabij. Door Christus lief te hebben, heb je God de Vader lief.

De verbondenheid met het volk Israël neemt bij confessionelen een grote plaats in. Het volk Israël dat wij kennen uit het Oude Testament is het volk van God, het volk van de beloften en het volk waaruit Jezus de Messias is voortgekomen. Door het geloof in Jezus Messias worden christenen in het volk van God ingelijfd.

De evangelische vernieuwing bestaat in een grote ruimte geven aan het werk van de Heilige Geest en de grote plaats van het gebed en de voorbede voor elkaar en voor de wereld.

Jezus Christus is de dooper met de Heilige Geest. De Heilige Geest vervult een christen en maakt levend op een nieuwe manier. Deze verbondenheid met God door de Heilige Geest bestaat in eeuwigheid.

Zowel zending en evangelisatie, het getuigenis van Christus in de samenleving, als het dienend staan in de samenleving vormen kernen van de gemeente en het gemeentelid.

In deze hoofdkleur zouden de volgende drie wijkgemeenten zich kunnen vinden: de *Emmaüskerkgemeente*, de *Stinskerkgemeente* en de *Sionskerkgemeente*

Nieuwe initiatieven

Naast deze drie hoofdkleuren kunnen initiatieven ontplooid kunnen worden om andere mensen aan te spreken met het Evangelie. Te denken valt aan mensen in de samenleving die niet worden aangesproken door de huidige vormen van gemeentezijn. Pioniersplekken is de naam voor initiatieven om een concrete groep te bereiken. Een voorstel voor een pioniersplek is die voor 30-ers en 40-ers. Concrete plannen hiervoor zijn in de maak.⁷

⁷ De werkgroep identiteit heeft een concreet plan om een pioniersplek te beginnen voor 30-ers en 40-ers. Besproken in de AK van 15 december 2014; deze notitie kan worden gezien als aanzet voor een gesprek tussen de verschillende wijkgemeenten over de 'kleuren'.

Hoofdstuk 3 Waarborgen van identiteit, huisvesting en vormen van gemeentezijn

Waarborgen van de kleur

Het voortbestaan van elke hoofdkleuren kan het best worden gewaarborgd door een *wijkkerkenraad* van deze signatuur. De huidige zeven wijkkerkenraden kunnen zich het beste beraden op de toekomst door samenwerking te zoeken met verwante wijkkerkenraden met het oog op samenwerking en vervolgens eventueel samenvoeging.

Onze werkgroep zal er bij de AK op aandringen de nodige stappen te ondernemen om het voortbestaan van deze drie kleuren te waarborgen. De AK zou het voortouw moeten nemen om de desbetreffende wijkgemeenten ertoe te brengen op structurele wijze het gesprek hierover aan te gaan. De AK dient dit overleg te sturen en adequaat te begeleiden.

Het is van groot belang dat de desbetreffende wijkgemeenten elkaar beter leren kennen door concrete activiteiten te ondernemen, zoals regelmatige uitwisseling van predikanten en een gezamenlijk programma van Vorming en Toerusting.

Er zijn verschillende mogelijkheden om gestalte te geven aan het gemeentelven onder de drie hoofdkleuren, zowel wat huisvesting betreft, als wat vormen van gemeenten betreft.

Huisvesting

Bij de huisvesting zijn verschillende mogelijkheden denkbaar.

1. Mogelijkheid 1 is dat er sprake is van **één kerkgebouw**. Er komt één kerkgebouw voor geheel Zwolle, waarin de vieringen van alle drie hoofdkleuren plaatsvinden. De aanvangstijden zouden per periode kunnen rouleren. Daarnaast is er een nader te bepalen en te situeren aantal activiteitencentra verspreid over de stad, waar de hoofdkleuren hun andere activiteiten kunnen ontplooiën.
2. Mogelijkheid 2 is dat er in de stad **drie** volledig geoutilleerde **kerkgebouwen** overblijven, één per kleur, strategisch verspreid over de stad, met eventueel nog enkele activiteitencentra ter aanvulling. Denkbaar is dat het aantal kerkgebouwen gefaseerd afneemt.
3. Mogelijkheid 3 is dat er de drie wijkkerkenraden met drie wijken/sectoren proberen om **groter aantal 'preekplekken/kerken'** te hebben, om de huidige situatie van zeven wijkkerken zoveel mogelijk te continueren. Per wijk kan dan bekeken worden welke 'preekplek/kerk' kan worden gerealiseerd, eventueel in samenwerking met andere kerkgenootschappen.

Vormen van gemeentelven

De drie hoofdkleuren worden het best gewaarborgd door drie aparte wijkkerkenraden.

Vanzelfsprekend voor deze situatie is het bestaan van een Algemene Kerkenraad als coördinerend orgaan.

Bij realisering van deze mogelijkheid zijn er verschillende alternatieven om de wijkgrenzen aan te geven.

1. Als eerste: Zwolle wordt verdeeld in **drie wijken** met drie wijkkerkenraden. Het territoriale beginsel is van toepassing, dat wil zeggen het grondgebied van de stad wordt in drieën verdeeld. Binnen deze vorm kunnen gemeenteleden door hun voorkeur uit te spreken overgaan naar een andere wijkgemeente.
2. Als tweede: De PGZ wordt gevormd door **drie wijkgemeenten van bijzondere aard** voor de gehele stad. Ieder PGZ-lid kiest de gemeente die bij haar/hem past.
3. Als derde kunnen we ook denken aan de vorm van **drie buitengewone gemeenten**. Dan is niet het grondgebied, maar de kleur bepalend. Er is in dit geval is elke buitengewone wijkgemeente een zelfstandige gemeente. Er is geen onderling contact in een Algemene

Kerkenraad omdat deze gemeenten geen wijkgemeenten meer vormen. Financieel is er sprake van een volkomen decentralisatie.

In deze vormgeving van identiteit kan de pioniersplek een plaats krijgen.

Bijlagen

Bijlage 1: Verander(en)d landschap

Het landschap van ons land is na de oorlog drastisch veranderd, in het bijzonder ook ons cultuurlandschap. Was ooit de kerk een dominante factor in onze samenleving, nu is zij dat niet meer. Ze is gemarginaliseerd. Dat is een van de grote veranderingen, veranderingen die nog steeds doorgaan. Maar, was het zo dat in het derde kwart van de vorige eeuw veel studies schreven dat we afstevenden op een samenleving zonder geloof, tegenwoordig reppen we eerder van een multireligieuze samenleving. Met het verdwijnen van veel kerken is religie bepaald niet uitgestorven. Wel is het zo dat je kunt spreken van een postchristelijke, zeker van een in veel opzichten postkerkelijke fase van onze cultuur. Instituten, niet alleen kerkelijke, hebben het zwaar. Alles is vloeibaarder geworden. Het geloof is minder vervat in vaste belijdenissen, de kerkgebondenheid veel losser en minder lokaal. Mobiliteit en flexibiliteit zijn de individualistischer geworden mens veel waard, al is er wel degelijk ook een hang naar gemeenschap, maar wel naar een andere dan die van de 50er jaren. Zuilen... hoeven weliswaar niet meer, maar hij is en blijft op zoek naar welzijn en naar plekken waar dat, al is het maar kortstondig, samen met anderen, beleefd kan worden. Tegelijkertijd is er ook een bepaalde gereserveerdheid t.o.v. de bestaande godsdiensten, want is het niet zo dat heel veel rumoer in de wereld op de een of andere manier gelieerd is aan godsdienst? Ooit werd gezegd: *Buiten de kerk geen heil*. De vraag die gesteld moet worden, gezien dat wat er op het wereldtoneel gebeurt, luidt: *Is er binnen de kerk (dan wel) heil te vinden?* Wat ziet 'de wereld' van de kerk, van die christelijke gemeenschap? Hopelijk blokkeert zij de omgang met God ('het hogere', het omvattende Geheim dat ons te boven gaat) niet.

Geert Mak schrijft in zijn 'De Goede Stad' dat mensen voor hun welzijn steeds op zoek zijn geweest en dat nog zijn naar open gastvrije ruimten waar men elkaar kan ontmoeten, waar rust, bezinning en bezieling genoten en gedeeld kunnen worden. Nu een stad biedt zulke onderkomens. Een kerk kan zo'n plek zijn, een 'schuilplaats' in de wildernis, een plek waar men 'veilig' is. Mensen, zeker ook jonge mensen, van wie veel wordt gevraagd in onze maatschappij (ook door zichzelf!) zijn op zoek naar zingeving, spiritualiteit en vormen van engagement. Niet ieder neemt genoeg met 'als het maar leuk is'. De zoekende mens is op zoek naar identiteit, wil die scherpen en verlangt naar authenticiteit en verlangt dus naar ruimte, ruimte ook waar hij zich geaccepteerd weet. Kortom, hij zoekt een huis voor de ziel, 'zijn' ziel. En dat huis moet de deuren open hebben staan, open voor alle vragen, open voor de ontmoeting met de maatschappij en met wat er speelt. Een huis dat, in de zeer brede betekenis van het woord, een oecumenisch gehalte heeft. De kerk kan zo'n huis zijn, de kerk waar men, dat mag je tenminste hopen, een 'eigen' blik op het leven heeft, een blik die gescherpt is door de omgang met Christus en die daarom per definitie een open blik is.

Kaj Munk (1898-1944), een Deense dichter en predikant gaf eens een heel bondige definitie van het christendom: *Christendom betekent eenvoudig: eerbied voor Christus*. En wie Christus te berde brengt, heeft het over het grensoverschrijdende werk van God. God is uit op relatie, op ontmoeting met de wereld. Daarom *heeft* de kerk geen missionaire taak, zij *is* naar haar wezen missionair, uit op ontmoeting, frank en vrij. Zij moet haar 'eigenheid' tonen, dat tastbaar, voelbaar of hoorbaar maken wat haar drijft om er te willen zijn. Dat verwacht 'de wereld' van de kerk.

Wijkgemeenten kunnen dat realiseren door de wijze waarop zij hun gemeentewerk structureren, aandacht willen schenken aan de buurt waarin ze zich bevinden, iets wat op zoveel momenten en manieren kan. In het centrum van de stad waar dagelijks honderden mensen door dat centrum

trekken en waar naast de vieringen op zondag - het jaar door -, in de 'zomertijd' – bedoeld wordt de openstelling van eind april tot eind oktober – even zovele honderden de kerk op de markt binnenstappen kan dat anders, lossier maar wel duidelijk(er). Wellicht moeten we niet schromen om ook op doordeweekse dagen nadrukkelijker vierend aanwezig te zijn, hopen op ontmoeting. Presentie in de stad kan op vele manieren als dat 'eigene' maar aan de orde wordt gesteld door de ontmoeting en het gesprek te zoeken in gemeente aandacht voor de bezoeker. Door op stijlvolle te tonen wat haar bezielt in een kerk die door haar allure wijding uitstraalt, eerbied voor het grote Geheim dat leven is. Door open te staan voor wat wij 'cultuur' plegen te noemen, dus wat het bestaan verbreedt, verdiept en verheft. Per slot van rekening is de mens Gods beeld en gelijkenis, dat is zijn 'roeping'. Op al die plekken waar 'kerk' is kan dit worden vorm gegeven, dus in de wijken en in het centrum van onze stad waarbij het duidelijk is dat bepaalde activiteiten beter tot haar recht komen op de ene dan op de andere locatie.

Als zij maar 'present' is, de kerk, want haar 'boodschap' is van grote betekenis voor ziel en samenleving. In de ontmoeting zal zij ontdekken, ontdekt de gelovige dat de vragen van de ander ('buitenstaander') ook zijn vragen zijn. Andersom zal dat ook zo zijn, zeker als de ontmoeting eerlijk en zonder bijbedoelingen is. De wanden tussen kerk en wereld zijn dun. Zo zal en kan de kerk bij de tijd zijn, want dan is ze er vanuit en met heel haar wezen. Altijd vanuit het besef dat God altijd groter is dan welke kerk, welke godsdienst dan ook.

Bijlage 2: Nieuwe kerkvormen, een pioniersplek

Twee belangrijke bronnen:

1. het rapport Young Urban Protestants, een onderzoek naar 20- tot 35-jarigen in een aantal stadskerken binnen de PKN, Niels de Jong 2011
2. het rapport De dynamiek van een missionaire gemeente. Een onderzoek naar missionaire activiteiten van de Protestantse Gemeente in Zwolle en Berkum. PThU, januari 2013

I. Enkele fundamentele uitgangspunten

I.1 Wat is een blinde vlek van de PGZ, maar past wel binnen haar identiteit? Wat zouden we aan de opdracht van de PGZ kunnen toevoegen?

We willen iets met nieuwe kerkvormen/missionair kerk-zijn om mensen (nader te bepalen doelgroepen) in contact te brengen met het evangelie als essentiële boodschap aangaande het waarachtige leven naar Gods bedoeling. Traditioneler gezegd: het gaat erom 'zielen te redden'. Daartoe kan er geëxperimenteerd worden met verschillende presentaties en vormen in een 'ecclesiologisch laboratorium'. Het 'heil' is voor de PGZ exclusief te vinden in de navolging van Jezus Christus. Hij is de Weg naar de Waarheid van het Leven met een hoofdletter. Doelstellingen als kwantitatieve groei en gezondmaking van de financiën zijn ook relevant, maar hieraan ondergeschikt.

Natuurlijk gebeurt er al het een en ander aan missionair werk in de PGZ. Zie hiertoe het tweede rapport hierboven genoemd. Daaruit blijkt ook dat de zeven wijkgemeenten primair wijkgericht werken, ook in missionair opzicht, en dat alleen de Grote-Kerkgemeente ook wijkoverstijgend werkt. Ja, deze is zelfs primair een categoriale netwerkgemeente ten dienste van geheel Zwolle.

Voor een contextanalyse is kennis van en inzicht in de demografie van Zwolle van belang. Een tweetal websites biedt relevante informatie:

- <http://www.zwolle.nl/beleid/staat-van-zwolle.htm>
- <http://www.zwolle.nl/beleid/cijfers-onderzoeken.htm>

Kunnen gegevens over de samenstelling van de Zwolse bevolking ons helpen bij het kiezen van een of meer relevante doelgroepen met het oog op een eventuele pioniersplek? Het tweede rapport, hierboven genoemd, bevat indicaties aangaande de vraag welke groepen door welke kerkgemeenschappen wel en niet worden bereikt.

Zwolle telt per januari 2013 ruim 122.600 inwoners. Het inwonertal blijft groeien en zal naar verwachting in 2040 uitkomen op 146.000 inwoners. De stad heeft een relatief jonge bevolkingsopbouw en de groei vindt met name plaats in de jongere leeftijdscategorieën, vooral in de categorie 18- tot 24- jarigen (studenten!). In vergelijking met andere gemeenten kent Zwolle een relatief laag percentage 65-plussers en een hoog aandeel jongeren. Het aandeel allochtonen bedraagt ca 16%, waarvan 9,3% niet-westers.

De beroepsbevolking van Zwolle is gemiddeld hoger opgeleid dan het gemiddelde in Nederland. Er is een hoge deelname aan hoger beroepsonderwijs en er is veel werkgelegenheid in de sectoren overheid, onderwijs en gezondheidszorg.

Ruim 17.000 inwoners wonen in een 1-persoonshuishouden: 33% van het totaal aantal huishoudens. In het afgelopen decennium heeft dit huishoudtype de sterkste groei gekend. De 1-ouderhuishoudens hebben naar verhouding (49%) de sterkste groei doorgemaakt.

I.2 Wat kunnen we ons aan pioniersplekken voorstellen? Welke vormen van gemeente-zijn?

De formulering van de door de AK verstrekte opdracht lijkt te impliceren dat de start van een pioniersplek wenselijk is en dat er daartoe mogelijkheden bestaan. Maar wat wordt er verstaan onder een pioniersplek? Gaat het alleen om een zorgvuldig opgezet geheel van bepaalde kerkelijke activiteiten, zoals kerkdiensten/vieringen, lezingen, gespreksgroepen e.d. onder directe verantwoordelijkheid van de AK, of moet er gedacht worden aan het opzetten van een categoriale netwerkgemeente voor geheel Zwolle volgens de kerkorde van de PKN? En hoe dient zo'n pioniersplek zich te verhouden tot de wijkgemeenten? Er kan toch geen sprake zijn van een structurele doublure met één of meer wijkgemeenten?

Gesteld dat er in het bereik van de PGZ via de wijkgemeenten blinde vlekken zijn te traceren, moet dan gepoogd worden die blinde vlekken te incorporeren in één of meer bestaande wijkgemeenten of verdient nieuwe gemeentevorming dan de voorkeur. In het eerste geval moeten we ons afvragen of, en zo ja in welke mate, bestaande wijkgemeenten naar bereik, vormen en structuur aanpassing behoeven. En kan in het geval van nieuwe gemeentevorming de Grote Kerk een geëigende centrale plaats daarvoor zijn?

De wijkgemeenten functioneren volgens het volkskerkprincipe met een gerichtheid op alle leeftijdscategorieën binnen de geografische begrenzingen van de wijkgemeenten. Er lijkt een blinde vlek te zijn m.b.t. de doelgroep van de 20- tot 35-jarigen, niet alleen in Zwolle maar ook elders. Dat blijkt ook overduidelijk uit het YUP-rapport. Dat maakt er melding van dat in deze leeftijdscategorie de buitenkerkelijkheid het hoogst is, terwijl juist deze categorie essentieel is voor het voortbestaan van de PKN.

Als we bij het onderzoek naar mogelijkheden voor een pioniersplek stuiten op relevante ideeën waarvoor in de huidige PGZ-structuur geen ruimte is en waarmee de AK aan de slag zou kunnen gaan, moeten we deze aan de AK voorleggen.

II. Een mogelijke concretisering en invulling van een pioniersplek in Zwolle

II.1 De keuze voor de Grote Kerk als geëigende locatie voor een pioniersplek

Uit de recente publiciteit (bespreking masterplan in AK, handtekeningenactie, jongereninitiatief) valt op te maken dat er brede steun bestaat voor het open houden van de Grote Kerk als kerkelijk centrum, als plaats voor kerkelijke vieringen en bijeenkomsten. Dat betreft dan niet meer vieringen e.d. van wijkgemeente 2 of van een andere wijkgemeente, maar centrale, wijkoverstijgende activiteiten. Het ligt voor de hand dat de Grote Kerk dan allereerst in aanmerking komt voor de situering van een pioniersplek. Bovendien kan er dan sprake zijn van een zekere mate van continuering van de huidige activiteiten van de Commissie Grote Kerk.

Die pioniersplek kan zich richten op allerlei doelgroepen, zoals verschillende groepen immigranten, lager en hoger opgeleide autochtonen en verschillende leeftijdscategorieën. Het is niet goed mogelijk eenzelfde activiteit, met name een kerkelijke viering, op al die doelgroepen tegelijk te richten.. Wil men op die pioniersplek verschillende doelgroepen adequaat willen bedienen, dan zal dat moeten gebeuren in verschillende vieringen.

Als men uitgaat van verschillende vieringen, dan zijn er allerlei mogelijkheden. Eén viering per zondag en per zondag gericht op een bepaalde doelgroep: 1ste zondag van de maand doelgroep A, tweede zondag doelgroep B enz. Nadelen: onduidelijkheid in de marketing/presentatie; te lage frequentie per doelgroep.

Een tweede mogelijkheid: meer vieringen per zondag, bij voorbeeld aanvankelijk om 10, 16 en 19 uur, steeds gericht op een andere doelgroep. Zo'n opzet vraagt heel veel menskracht in de voorbereiding en in de uitvoering en een zeer zorgvuldige publiciteit van zondag tot zondag.

II.2 Keuze voor één doelgroep

Uit praktische overwegingen kiezen we voor een start met één doelgroep, nl. die van de hoger opgeleide leeftijdscategorie van 20- tot 35-jarigen, en voor een invulling zoals die wordt beschreven in het onderzoeksrapport *Young Urban Protestants* uit 2011. Volgens bevindingen van het CBS en het KASKI is juist bij deze doelgroep, zoals hiervoor al is vermeld, de hoogste buitenkerkelijkheid te vinden, terwijl deze doelgroep de toekomst bepaalt van de PKN: erop of eronder! De in het YUP-rapport beschreven vijf sleutels zouden dan kunnen dienen als richtlijnen voor een eigen opzet. We zouden ons kunnen oriënteren op zo'n aanpak door de in het rapport beschreven stadskerken te bezoeken en daar zoveel mogelijk relevante informatie te vergaren.

II.3 Opzet en de vormgeving van vieringen in de Grote Kerk

De status en de allure van de Grote of St. Michaëlskerk vragen om vieringen die daarbij passen naar vorm en inhoud. De architectuur vraagt er gewoon om onze harten te verheffen en ons in die gewijde ruimte open te stellen voor de inwerking van Gods geest. De liturgie mag sober zijn, maar moet wel zeer verantwoord zijn en passen in de traditie van speciaal deze kerk met zijn kathedrale uitstraling. Een cantorij (in anglicaanse stijl wellicht) zou dan eigenlijk niet mogen ontbreken. De preek/verkondiging moet diepgang hebben en de essentie van het christelijk geloof helder, overtuigend en inspirerend presenteren en laten landen in de harten van mensen hier en nu: mensen kunnen het Leven met een hoofdletter, het leven zoals het door God bedoeld is, het goede leven, alleen vinden in de navolging van Jezus van Nazareth, die ons de enige weg heeft gewezen en zelf de belichaming is van de waarheid van dat Leven.

De vieringen moeten gesitueerd worden in een warme sociale context met veel gelegenheid voor ontmoeting en gesprek. Bij voorbeeld: als men de vieringen zou laten aanvangen om 11.00 uur, dan zou men vanaf 10.00 uur de gasten kunnen ontvangen met koffie/thee in een gezellig ingerichte koorruimte. Voor de kinderen die meekomen, moeten er passende voorzieningen worden gevonden in b.v. een kindernevendienst. Kiest men voor een middagdienst, dan kan er ruimte voor ontmoeting zijn na de dienst.

We leven nu in een beeldcultuur en dat geldt zeker voor de beoogde doelgroep. Dat impliceert dat het beeld een structurele plaats moet krijgen in de eredienst via verantwoord beeldgebruik. Zo kunnen actualiteit en kunst heel ondersteunend en verhelderend werken.

II.4 Duidelijkheid en continuïteit

Heel belangrijk is duidelijkheid en continuïteit. Zo moet er een vaste gastheer/-vrouw zijn, die de gasten ontvangt en voor en na de dienst gemakkelijk aanspreekbaar is. Kiest men voor een thematische aanpak, dan moet zowel dit thema als het onderwerp per dienst helder gecommuniceerd worden via een keur van relevante kanalen. Er moet voor deze pioniersvieringen een aansprekende naam worden gekozen, die steeds in alle publicaties wordt gebruikt. De algemene naam 'Michaëlsviering' zou hiervoor heel geschikt zijn.

Het is van belang regelmatig gastvoorgangers uit te nodigen met specifieke relevante kennis en ervaringen. Te denken valt b.v. aan de predikanten van de stadskerken die genoemd worden in het YUP-rapport. Zie b.v. ook de lijst van predikanten (wekelijks gepubliceerd in o.a. *Trouw*) van de Alledagkerk in de Engels-hervormde kerk op het Bagijnhof in Amsterdam.

Publiciteit/marketing is heel belangrijk. Wellicht is hiervoor een speciale werkgroep te formeren van studenten van het CIBAP en van ARTEZ, de hogeschool voor de kunsten. Zo leent zich de magistrale gevel van de Grote Kerk aan de Grote Markt uitstekend voor grote uitnodigende aankondigingen naar het voorbeeld van de Nieuwe Kerk op de Dam in Amsterdam